

соціокультурному просторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бодрийяр Ж. Символический обмен и смерть / Ж. Бодрийяр. — М.: Добросвет, 2000. — 387 с.
2. Зенкин С. Н. Жан Бодрийяр: время симулякр / С. Н. Зенкин // Бодрийяр. Символический обмен и смерть. — М.: Добросвет, 2000. — 387 с.
3. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / [Пер. с англ. под науч. ред. О. И. Шкаратана]. — М.: ГУ ВШЭ, 2000. — 608 с.
4. Костина А. В. Массовая культура как феномен постиндустриального общества / А. В. Костина. — М.: Изд-во ЛКИ, 2008 — 352 с.
5. Маньковская Н. Эстетика постмодернизма / Н. Маньковская. — СПб.: Алетейя, 2000. — 347 с.
6. Фуко М. Слова и вещи. Археология гуманитарных наук / [Пер. с фр. В. П. Визгина и Н. С. Автономовой]. — СПб.: А-сад., 1994. — 408 с.
7. Эко У. От Интернета к Гутенбергу // Общество и книга: от Гутенберга до Интернета. — М., 2000. — С. 37 — 38.
8. Baudrillard J. Simulacres et simulation. / J. Baudrillard — Paris, 1981. — 272 p.
9. Lacan J. Ecrits: A selection / J. Lacan. — L., 1977. — P. 104.

Надибська О.Я. — доктор філософських наук, доцент, завідувач кафедри філософії та соціальних дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ.

УДК 17 : 165 . 000167

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ КАТЕГОРІЙ ОБ'ЄКТИВНОГО ТА СУБ'ЄКТИВНОГО В СОЦІАЛЬНОМУ ПРОСТОРІ

У даному дослідженні проаналізоване складне співвідношення між суб'єктивними та об'єктивними мотивами в соціальній реальності. Осмислено тенденцію орієнтації системи сучасних пріоритетів на об'єктивне знання як науково обґрунтоване та незалежне від суб'єктивних точок зору.

Ключові слова: соціальний простір, об'єктивне, суб'єктивне, свідомість, інформація, довіра, істина.

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ КАТЕГОРИЙ ОБЪЕКТИВНОГО И СУБЪЕКТИВНОГО В СОЦИАЛЬНОМ ПРОСТРАНСТВЕ

В данном исследовании проанализировано сложное соотношение между субъективными и объективными мотивами в социальной реальности. Осмыслено тенденцию ориентации системы современных приоритетов на объективное знание как научно обоснованное и независимое от субъективных точек зрения.

Ключевые слова: социальное пространство, объективное, субъективное, сознание, информация, доверие, истина.

COMPARATIVE ANALYSIS OF SUCH CATEGORIES AS OBJECTIVE AND SUBJECTIVE IN SOCIAL SPACE

Difficult betweenness is analysed in this research by subjective and objective reasons in social reality. The tendency of orientation of the system of modern priorities on objective knowledge as scientifically grounded and independent from subjective points of view is considered.

Keywords: social space, objective, subjective, consciousness, information, trust, truth.

Постановка проблеми. Порівняно-недовгий шлях розвитку категорій суб'єктивного та об'єктивного змушує придивитись до них уважніше. Об'єктивне – це таке знання про реальність, що не залежить від людського сприйняття та залишиться таким, має людина якась уявлення про об'єкт чи ні. Суб'єктивність – це властивість не всієї природи, а тільки певної її частини, а саме, мислячих істот. Суб'єктивне віддзеркалює об'єктивне, породжуючи в нашій свідомості образи реальності. Об'єкт

протистоїть свідомості. Поняття об'єкту, а, таким чином, і об'єктивного з'явилося в європейській думці у XVIII ст., коли питання гносеології вийшли на новий рівень та з'явився сумнів в адекватності сприйняття світу людиною. Якщо узагальнити, можна сказати, що об'єкт є частиною зовнішнього світу, а суб'єктивне є визначенням внутрішнього світу людини.

Ми навмисно фіксуємо увагу на цих загальновідомих дефініціях, адже *мета статті* це – показати джерело сучасної проблеми й виявити, в якій формі суб'єктивне та об'єктивне постає в соціальному просторі та як можна використати отримані висновки в концептуальному означенні та перспективному осмисленні можливих заходів модернізації.

Актуальність роботи. Ми не даремно уточнили, що поняття об'єктивного та суб'єктивного стали актуальними тільки на початку нового часу, разом із розвитком епістемологічної теорії. Розділення на об'єктивне та суб'єктивне по суті діє тільки в сучасному західному світі, де уявлення про індивіда є антиномічними. За словами Норберта Еліаса, для всіх учасників соціального будівництва існує конфлікт між особистісними схильностями та вимогами соціального існування [5, с. 22]. Коли ми говоримо про соціальну реальність, нарівні повсякденної свідомості ми робимо висновок на користь першорядності об'єктивного критерію, що не залежить від особистої точки зору. При цьому природа згаданого об'єктивного теж потребує не банальної фіксації на рівні визначення з енциклопедії, а ретельного розглядання того, що саме на рівні суспільства може виявитись об'єктивним. Це не так очевидно, як здається на перший погляд.

Треба сказати в цьому контексті, що в останні десятиліття ми можемо спостерігати в філософії бажання відійти від загостреності на проблемі об'єкта/суб'єкта та питання, що вважалося найголовнішим в філософії – проблеми пізнаваності світу. Це робилося декількома представниками постструктуралізму, герменевтики, постмодернізму. Ми дозволимо собі піти слідом за відомим нідерландським філософом Франком Рудольфом Анкерсмітом [1], якій виділяє фігуру, що якнайкраще втілює ідею прощання з суб'єкт-об'єктивним сприйняттям світу. Це представник американської філософії прагматизму Ричард Рорті [2, с. 3]. Ричард Рорті заперечує теорію віддзеркалення та каже, що мова та реальність знаходяться постійно в стані творчої взаємодії, тому істина народжується кожного моменту наново. Не існує трансцендентального простору, де розміщено істину, до якої ми маємо продиратися крізь в'язницю мови, через феноменальні дані, що є для нашої свідомості єдиним можливим досвідом. Франк Рудольф Анкерсміт наслідує висновки Ричарда Рорті та каже про необхідність зменшення ролі епістемології в філософії та реабілітації поняття досвіду в аристотелівському сенсі. Отже, згаданий нами в інших частинах цієї роботи поворот від однобічності суб'єкт-об'єктивного бачення світу до диспозиції суб'єкт-суб'єкт на початку XX століття має продовження в сучасній філософії. Розуміння мови як єдиної реальності, даної нашій свідомості, що розвивалося на протязі XX століття (відштовхнувшись від теорії Людвіга Вітгенштейна), починає давати тріщину в останні десятиліття.

Виклад основного матеріалу дослідження. Отже, повертаючись до проблеми втілення об'єктивного та суб'єктивного в соціальній реальності, можна припустити, що якщо інтереси окремої людини спрямовані на задоволення її потреб, то інтереси суспільства повинні мати об'єктивний характер. Саме так здавалося мислителям доби Просвітництва. При цьому що саме в контексті розвитку соціуму матиме характер об'єктивного? Якщо ми придивимось до природи людини, ми зрозуміємо, що біологічні характеристики людини не змінювались вже багато тисячоліть, але суспільства, що створювались на різній території та в різні часи, демонструють нам настільки широкий розбіг варіантів, що здається дивним, що всі вони створені істотами одного й того самого біологічного виду. Якщо щодо різних територій можна передбачати вплив географічних, кліматичних чи якихось ще умов, то, коли йдеться про одну і ту саму територію, один и той самий народ, але різні часи, які об'єктивні умови мають впливати на політичні та соціальні зміни? В основі механізму складання соціального інтересу знаходяться безліч індивідуальних інтересів, причому соціальний інтерес якісно відрізняється від індивідуальних та не може бути інтерпретований просто як рівнодіюча. Отже, в основі формування соціального світу лежать індивідуальні, особистісні, випадкові інтереси, тобто суб'єктивна реальність.

З огляду на сказане нами вище слід визначити об'єктивні потреби людини. До них вочевидь відносяться потреби людини як біологічної істоти. А саме – потреба в харчуванні, помешканні, одязі, а також – умовно назвемо цю потребу біосоціальною – необхідність спілкуватись з партнерами в різноманітних процесах життєдіяльності.

Відмінність людини від тварини полягає й в тому, що тварина не веде господарської діяльності, й так само в тому, що людина здатна й повинна визначати функцію планування життя,

виводити цю функцію на рівень уявлення тривалої або короткотермінової перспективи. Як з точки зору об'єктивності чи суб'єктивності оцінити такі базові потреби як потреба в майні? Чи в більшому майні, ніж у інших людей? Чи потреба влади? Статусу? Об'єктивно людина не з'їсть все те, що вона може купити на гроші, чи не потребує дому в декілька поверхів – для того, щоб сховатися від негоди, їй не потрібне елітне житло. Так які це потреби? Суб'єктивні? Ні, нібито цілком об'єктивні, бо є продиктованими середовищем, в якому живе людина. Але ці вимоги середовища настільки різняться, що не можуть бути визнаними такими, що походять з об'єктивних потреб людини. З потреб, що спричинені її біологічною природою. Крім того, серед об'єктів світу є багато таких, що створені людськими руками, тобто спрямовувались суб'єктивною волею. Отже, вони не є цілком об'єктивними, тобто такими, що не залежать від волі людини. Таким чином, в соціальному середовищі розуміння категорій об'єктивного та суб'єктивного приймають дещо дивні форми. Деякі об'єктивні фактори соціального життя мають висхідний суб'єктивний характер. Можна навіть ризикнути визначити культуру як об'єктивну структуру, що підтримується суб'єктивними засобами – історично напрацьованими та загальноприйнятими факторами, що обмежують свободу індивіда.

Людина в великій мірі рухається життям, керуючись суб'єктивними мотивами, а ми вже мали можливість зазначити, що реально існують тільки мотиви окремих індивідів. І не буде правильним зводити все до природного пояснення будь-якого мотиву. Вище нами вже було зауважено, що в сучасній філософії можемо простежити дуже впливовий та продуктивний напрямок, якій вказує на односторонність суб'єкт-об'єктного сприйняття світу, та навіть стверджує, що новоєвропейська лінія розвитку філософії, що зациклилася на ідеї розробки гносеологічних питань, є хибною. Закликаючи повернутись до Аристотеля з його ідеєю досвіду, філософи цього напрямку реабілітують ідею суб'єктивності. Функція пізнання не є єдиною функцією людини, а завданням філософії не є тільки встановлювати відповідність наших знань до реальності. Абсолютизація такої позиції призводить до позірної об'єктивності, яка приховує хибність розуміння. Хибним є пояснювати феномен сприйняття лише дією наших органів відчуття. Ми не сприймаємо світ виключно завдяки даним, що потрапляють на нашу сітківку та таке інше.

Об'єктивність відмовляє в «онтологічності» людським відчуттям – а саме завдяки відчуттям ми переважно рухаємось життям. Чим є кохання з точки зору об'єктивності? Навіть на рівні повсякденної свідомості зрозуміло, що про об'єктивність тут не йдеться. Але ж саме кохання (в самому широкому сенсі цього слова) є головним двигуном діяльності людини, а, таким чином, і соціуму (отже ми вже зрозуміли, що не існує нічого окрім бажань конкретних людей). Байдуже суто науково роз'яснювати, що любові немає, що це фікція, психофізіологічний процес, виробка природних речовин наркотичного характеру організмом в певній ситуації. Що це пояснить нам про поведінку людини? Про життя соціуму? Нічого.

Коли ми говоримо про об'єктивне та суб'єктивне в соціальному просторі, ми не тільки маємо пам'ятати, що тут не завжди можна точно виділити об'єктивний та суб'єктивний моменти, а й те, яку термінологію краще використовувати. Традиційне розділення на суб'єкт та об'єкт в новоєвропейській філософії мало за мету виявлення умов максимального наближення до істини – тобто такої ситуації, при якій наше розуміння об'єкту максимально точно віддзеркалює його істинні характеристики. Сказане про характер соціальних цінностей та орієнтирів дозволяє нам зробити висновок про те, що філософська категорія «істина» в традиційному новоєвропейському сенсі не зовсім підходить до позначення соціальних феноменів. Коли ми кажемо «істина», маючи на увазі соціальні явища, ми тим самим визнаємо трансцендентальну сутність соціального та дивимось на суспільство з точки зору його відповідності якійсь сутності з «істинного світу», до якого нам треба еволюціонувати. Гносеологічна категорія істини передбачає відповідність нашого уявлення про об'єкт його істинній природі, тобто, істина об'єктивна. Категорія істини протилежна категорії помилки та не передбачає оціночних суджень, включення в визначення певного феномену елементів відношення до нього з боку суб'єкта. Оціночний аспект є характерним для іншої пари понять, що є близькими до попередніх, – правда та брехня. Для вивчення системи пріоритетів важливі ті аспекти засвоєння людиною картини світу, що відповідають саме оціночній позиції, отже, система пріоритетів базується на певній організації цінностей, що вони керують життям людини. Звернувши на це увагу, ми від початку фіксуємо неоднозначність вирішення питання про співвідношення об'єктивного та суб'єктивного в формуванні соціальних пріоритетів. В сфері соціального поняття об'єктивного та суб'єктивного дещо розминаються та втрачають своє початкове значення.

Спробуємо розглянути, які саме феномени набувають в масовій свідомості характеристик об'єктивного, що має статус доведеного або аксіоматичного в сучасній свідомості. Що сприймається

як об'єктивне? Наприклад, дані науки. Для сучасної людини слово науки є однозначним показником істинності представлених даних. Наведемо достатньо дивний приклад подібної довірливості, що може навіть шокувати людину, яка ніколи над цим не замислювалась. Ми хочемо нагадати про відомий експеримент з підкорення авторитету американського соціального психолога Стенлі Мілграма.

Експеримент було проведено в Єльському університеті та вперше описано в 1963 р. Завданням його було з'ясувати, наскільки людина готова завдати болю та навіть шкоди іншій людині, якщо це входить до службових обов'язків. В експерименті було продемонстровано нездатність більшості людей протистояти начальнику (в даному випадку – досліднику, одягненому в лабораторний халат). Стенлі Мілграм запланував цей експеримент, щоб з'ясувати, чому в роки Другої світової війни населення Німеччини, в основному добропорядні німці, були здатні на скоєння масових злочинів. Психолог припустив, що німці за природою схильні коритися, але перші ж експерименти, проведені в Сполучених Штатах виявили відсутність необхідності їхати експериментувати в Німеччину – рівень покори американців вразив самого експериментатора.

Сутність експерименту полягає в тому, що людині повідомляють, що вона бере участь в дослідженні зі з'ясування впливу покарання на здатність навчатися. Її завдання полягає в тому, щоб ставити запитання іншому учаснику експерименту (насправді актору, що грає свою роль) і в випадку неправильної відповіді натискати на кнопку, яка надсилає візаві маленький удар електричним струмом. С кожною неправильною відповіддю рівень удару збільшується. Організатори експерименту зі здивуванням з'ясували, що більшість учасників не зупинилися перед завданням очевидної шкоди іншій людині (актори показували, як їм боляче), хоча гроші за участь вони вже отримали та вільні були йти в будь-який момент. На ударі в 150 вольт актор-«учень» вимагає припинити експеримент, але експериментатор казав «вчителю»: «Експеримент необхідно продовжити. Продовжуйте, будь ласка». Якщо «вчитель» виявляв сумнів, експериментатор запевняв, що бере на себе всю відповідальність та відповідає за безпеку «учня». При цьому експериментатор жодним чином не погрожував «вчителю» та не обіцяв додаткової нагороди за продовження експерименту.

Засуджуючи експеримент, Еріх Фромм вказав на причини подібної покірності. Для наших цілей це має першочергове значення, адже в центрі дослідницької уваги в цьому параграфі якраз і перебуває проблема довіри або недовіри до об'єктивних наукових даних. Еріх Фромм привертає увагу до того, що вкорінена в сучасну свідомість довіра до беззаперечного авторитету науки як носія об'єктивно значимого знання призвела до того, що людина, навіть бачачи, що іншій людині заподіяно шкоду та відчуваючи власні моральні страждання, продовжує виконувати накази експериментатора. Варто завважити, що той самий експеримент, який проводився не в стінах університету, а на заводах чи майстернях, мав зовсім інші результати. Дану проблему розглядається як серйозну й в морально-етичному сенсі, адже повинні констатувати в сучасному світі об'єктивний факт абсолютизації знання як такого, знання як чиннику наукового поступу, «звільненого» від жодних моральних зобов'язань. Небезпека такої абсолютизації наукового експерименту як шляху до істини є тим більш очевидною, якщо брати до уваги її руйнівний характер, її морально руйнівний вплив на всіх без винятку учасників такого процесу здобуття наукових знань.

Звернення до такого матеріалу надає нам можливість зробити висновок про те, яке серйозне місце в сучасній свідомості посідає те, що людина вважає об'єктивним. В раціоналістичній традиції Західного світу останніх століть ретельно розроблялися методи управління суспільством, що спиралися б не на суб'єктивне бачення, а на висновки розуму. Демократія, що останні два століття крокує світом, взагалі спрямована на максимальний відхід від суб'єктивної точки зору – отже, пошук рівнодіючої багатьох точок зору, свобода слова, друку та зібрань, можливість публічно аргументувати власну точку зору покликані максимально зменшити долю суб'єктивності в існуванні держави. Авторитет науки, влади, що оперує тільки перевіреними даними, є необхідними елементами сучасної картини світу.

Слід наголосити на тому, що людина вимагає тільки об'єктивних даних та на їх основі буде власну картину світу. Ця настанова робить привабливим той матеріал, що оперує цифровими даними або посиланнями на думки авторитетних вчених чи експертів. При цьому в складному багатополярно-диференційованому світі сучасності будь-яка людина розуміє, що важко перевірити хоча б частину наданої інформації. Відтак сприймає її з іманентною довірою до джерела інформації. Таким чином, маємо констатувати, що схильність до об'єктивних даних є скоріш настановою сучасної свідомості, а не реальний спосіб пошуку матеріалу для будівництва картини осмислюваного світу.

Говорячи про співвідношення суб'єктивного та об'єктивного в соціальних пріоритетах, маємо

звернути увагу й на такий феномен, як своєрідна байдужість до істини, отже до об'єктивного, яку описують в останні десятиліття спеціалісти з соціальної філософії. Йдеться про так званий феномен «булшита», описаний професором Принстонського університету Гері Франкфуртом [4]. «Булшит» наповнює простір масової інформації, завважає Гері Франкфурт, це нескінчені потоки інформації, що не несе на собі жодного інформативного навантаження. Безліч глянцевого журналі, наповнених масою фактів, що не мають відношення до життя жодного з читачів та мають єдину мету – не дати виникнути інформативно-соціальної тиші. Ось що означає булшит. Зазвичай така інформація не має зв'язку з об'єктивно визнаною істиною, тобто не завжди вона відповідає дійсності. Численні історії з життя «селебрітіз» навіть не претендують на те, щоб здаватись правдоподібними. Що це, питає Франкфурт? Брехня? Ні, відповідає автор на власне питання. Брехня має на увазі приховання правди, отже, відштовхується від поняття правди. Авторів та користувачів «булшиту» не цікавить правда взагалі, їм байдуже, тільки б простір їхнього життя відтворювався. Отже, у зіткненні з «булшитом» правда опиняється в більшій небезпеці, ніж у зустрічі з брехнею. Тому що брехня будується на понятті правди (як викривлення правди), а «булшит» байдужий до правди, він живе з правдою в різних вимірах. «Булшит» – відтак – прямий симулякр об'єктивності, форма прямого соціокультурного тиску на індивідуальну та громадську свідомість. Його байдужість до правил моральності та етики у суспільному поведженні і є способом поширення цих норм поведінки та соціального поведження в соціумі.

Таким чином, об'єктивне (репрезентоване в даному випадку правдою) в сучасних соціальних пріоритетах може виявлятися таким, що витісняється з «першого плану», зберігаючи видимість структуроутворюючого елементу. Отже, «булшит» складається нібито з об'єктивних даних – численні відомості про численних «селебрітіз», відомості про всі можливі катастрофи та кількість жертв, сенсації з усіх можливих областей сучасності та минулого. Все це нібито об'єктивно, оздоблено всіма ознаками об'єктивності (фото, відео, інтерв'ю з очевидцями та експертами тощо), але не має жодного відношення до життя користувачів такої інформації, отже, позбавлено справжньої інформативності. Об'єктивне опиняється спотвореним, що, мабуть, свідчить про відсутність категорії об'єктивного на другий план в сучасній свідомості. Це не означає автоматичної переорієнтації на суб'єктивне. Це, скоріш, ознака кризи співвідношення об'єктивного та суб'єктивного в сучасній парадигмі мислення та соціальних пріоритетів.

Сказане дозволяє зрозуміти, наскільки складною діалектикою об'єднані категорії об'єктивного та суб'єктивного, що беруть участь у будіванні соціальних пріоритетів.

Так, коли йдеться про вибір релігійних чи естетичних переконань, ми всі готові визнати за будь-яким індивідом право на вільне обрання власної точки зору, але ж коли йдеться про розвиток держави чи соціуму, ми вимагаємо об'єктивної інформації та саме на ній бажаємо будувати своє майбутнє. Вивчаючи розвиток та напрямки розвитку системи пріоритетів, дослідник має, якнайменше, чітко здавати собі справу в тому, що саме може бути позначене як суб'єктивне чи об'єктивне в картині світу.

Маємо завважити, що максимальне зближення суб'єктивного та об'єктивного інтересу працює на благо соціуму. Якщо ж суб'єктивні пріоритети декларуються другорядними на тлі інтересу соціуму як об'єктивного, суспільство заходить в тупик та приречене на кризу та навіть зникнення. Прикладами такого бажання знехтувати суб'єктивним пріоритетом є суспільство, в якому народилася поки що більша частина населення України. Радянська ідеологія чітко декларувала другорядність інтересів конкретної людини на тлі розвитку суспільства. Радянська молодь виховувалась на прикладах самопожертви на благо суспільства. Приклади Павла Корчагіна, що поклав життя на будівництво залізничної лінії, чи палаючого серця Данко, по якому пройшли ті, кому він освітлив шлях, були однозначно першорядними в системі виховання. Причому йшлося не тільки про те, щоб віддати життя, захищаючи Батьківщину (що природно та є складовою будь-якого процесу виховання в державі, що відчуває власну цілісність), але й про загибель підчас захисту соціалістичного майна. Кожен, наприклад, пам'ятає приклади шанування пам'яті тракториста, що пішов під лід разом з трактором, намагаючись зберегти народну власність. Подібних прикладів з виховного арсеналу тоталітарних держав можна навести дуже багато. І ми всі добре знаємо, чим закінчується для держави таке викривлення природної діалектики суб'єктивного та об'єктивного.

Але проблема не тільки в декларації максимальної поваги до суб'єктивних пріоритетів в будіванні пріоритетів соціуму, в пошуку пріоритету об'єктивного. Велику роль в реалізації об'єктивного інтересу соціуму відіграє стабільність та наявність діючої правової системи, що гарантує здійснення декларованих пріоритетів.

© **Огорокова В. В.**

Висновок. Підсумуючи зазначимо, що соціальний простір складається із суб'єктивних інтересів, які, в свою чергу, складають дещо більше, ніж просто суму суб'єктивних інтересів. Отже, можуть бути визначені як об'єктивний інтерес. Але максимальне зближення суб'єктивного та об'єктивного інтересу працює на благо соціуму. Нехтування суб'єктивними інтересами приводить суспільство до кризи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анкерсмит Ф. Р. Возвышенный исторический опыт [Текст] / Ф. Анкерсмит. — М. : Европа, 2007. — 612 с.
2. Рорти Р. Прагматизм без метода [Текст] / Р. Рорти // Логос. — 1996. — № 8. — С. 155 — 172.
3. Рорти Р. Философия и зеркало природы [Текст] : пер. с англ. / Р. Рорти / науч. ред. В. В. Целищев. — Новосибирск : Изд-во Новосиб. ун-та, 1997. — 320 с.
4. Франкфурт Г. On bullshit : логико-философское исследование о брехне [Текст] / Г. Франкфурт. — М. : Европа, 2008. — 120 с.
5. Элиас Н. Общество индивидов [Текст] / Н. Элиас. — М. : Праксис, 2001. — 336 с.

Огорокова В. В. – кандидат філософських наук, замісник декана історико-філософського факультету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського».

УДК: 291.175 + 940.25 + 321.07

КРИТИКА РЕЛІГІЇ ТА ЦЕРКВИ В ПРОСВІТНИЦЬКІЙ ІДЕОЛОГІЇ ЯК ОДНА З ФОРМОУТВОРЮЮЧИХ ОЗНАК УТОПІЇ ХVІІІ СТОЛІТТЯ

В статті розглядається проблема формування західноєвропейської утопії в епоху Просвітництва, а саме одно з джерел – критика релігійних догматів. Автор статті звертає увагу на специфічність та значимість саме цієї критики в утворенні певного утопічного ідеалу, її широту охоплення майже всіх сфер суспільного життя. Разом з цим задля роз'яснення матеріалу розкриваються джерела цієї критики та пов'язані з нею такі явища духовного життя цього часу як деїзм та атеїзм. В якості основного джерела виступила праця «Заповіт» французького мислителя Жана Мельє.

Ключові слова: утопія, утопічний ідеал, релігія.

КРИТИКА РЕЛИГИИ И ЦЕРКВИ В ПРОСВЕТИТЕЛЬСКОЙ ИДЕОЛОГИИ КАК ОДИН ИЗ ФОРМООБРАЗУЮЩИХ ПРИЗНАКОВ УТОПИИ ХVІІІ ВЕКА

В статье рассматривается проблема формирования западноевропейской утопии в эпоху Просвещения, а именно один из источников – критика религиозных догматов. Автор статьи обращает внимание на специфичность и значимость именно этой критики в образовании определенного утопического идеала, её широту охвата почти всех сфер общественной жизни. Вместе с этим для разьяснения материала раскрываются источники этой критики и связанные с ней такие явления духовной жизни этого времени как деизм и атеизм. В качестве основного источника был использован труд «Завещание» французского мыслителя Жана Мелье.

Ключевые слова: утопия, утопический идеал, религия.

THE CRITIQUE OF RELIGION AND CHURCH IN ENLIGHTENMENT IDEOLOGY AS ONE OF FORMBUILDING SIGNS OF XVIII AGE UTOPIAS

The problem of formation of the West European utopia during the Age of Enlightenment, namely one of sources – criticism of religious doctrines is considered in the article. The author pays attention to specificity and to the importance of this criticism in formation of a certain utopian ideal, its width of a grasp of almost all spheres of public life. Together with it for an explanation of the material, sources of this criticism and such related phenomena of spiritual life of this time as deism and atheism are revealed. As a main source the work "Testament" of French thinker Jean Melye was used.

Keywords: utopia, utopian ideal, religion.